

vensovertuiging, dan is dat as such geen wetenschap meer. U kunt me een fatalist noemen, maar u kunt me dan ook een kinderlijk gelovige noemen. Je zou kunnen zeggen: Bak is fatalist, die leeft zo'n beetje in de schaduw van de erfzonde. Je kunt ook zeggen: ik ga uit van verschrikkelijk vereenvoudigde grondwaarheden, persoonlijke grondwaarheden die zo veelzijdig zijn, dat ze mij gewoon 'n stukje rust, aanvaarding en bevrediging schenken, ook al verschijnt er elke dag 'n rapport van de Club van Rome.'

Het eerste bezwaar van dr. Bak tegen het rapport dat VU-magazine noteert, is het volgende.

'Het is hoogst onvolledig. Feitelijk is de hele input technologisch. Er zitten veel centralere manco's in deze wereld, waarmee je óók moet rekenen. Drie kerngebieden zijn volstrekt niet door de Club van Rome ingebouwd, de hele geestelijke, de hele mentale en de hele sociale problematiek. Het geheel maakt op mij een dehumaniserende indruk. Er wordt alleen met kwantificeerbare grootheden gewerkt. Dat is een ijzelijke affaire. Heel nadrukkelijk wordt voorbijgegaan aan die drie andere componenten. Dat erkent de Club ook, dat die er niet inzitten. Die kan de computer niet aan. Daarvan kennen we de causale relaties niet. Dat punt beangstigt me, omdat we dan het probleem terugbrengen tot technocratische, technologische varianten en we dan wellicht ook zo ijdel zouden kunnen zijn te menen dat we het probleem zouden kunnen oplossen met technologische middelen. Ook zou ik me kunnen voorstellen dat als we die vijf problemen van de Club van Rome op welke wijze dan ook in de hand zouden kunnen krijgen, dat 't dan toch 'n hel op aarde was.

VU-magazine: Maar de Club van Rome suggereert ook geen hemel op aarde als we die vijf problemen zouden oplossen, maar voorspelt wel een hel als dat niet zou lukken.

Dr. Bak: Akkoord, maar dan ben ik geneigd er aan toe te voegen: even essentieel als het oplossen van de vijf vraagstukken van de Club van Rome is een immense revival op de vraag wat het uitgangspunt is van deze schepping en de doelstelling van dit hele gebeuren. Het boek is feitelijk ontzettend fatalistisch. Als je het goed leest, kom je tot de ontdekking, dat wat je nu ook doet, het alleen maar uitstel van executie is.

Veronderstel dat we kans zouden zien de bevolkingsgroei in de ontwikkelingslanden terug te brengen, door voorlichting, door het verstrekken van middelen daartoe, dan geeft dat een autonome stimulering aan de welvaart. Dan zullen de onderontwikkelde landen een héél klein beetje rijker worden (minder mondjes). Maar hoe sneller je die bevolkingsgroei afremt, hoe meer ruimte komt er vrij voor exponentiële economische groei en dan zullen onze natuurlijke grond-

stoffen nóg sneller uitputten en we zullen nóg sneller een mondiaal milieuprobleem krijgen.

- Moeten we het niet zoeken in een eerlijker (gelijker) distributie van welvaart en grondstoffen?

'Als ik 'n klein rekensommetje met u mag maken; laten we aannemen dat de hele wereld vier miljard mensen telt, dat er dan ongeveer 'n kwart aan de kant staat van de 'uitdelers'. Er zijn in deze wereld niet veel meer dan 'n miljard 'rijke' mensen. Als je ervan uitgaat dat alle menselijke behoeften vervuld zijn, behoorlijke voeding, behoorlijk onderdak, behoorlijke scholing, enfin - dan praat ik nog niet over de auto en andere luxe artikelen - dan ben ik met een miljard, hooguit anderhalf miljard mensen uitgeteld. Zó liggen de verhoudingen. Laten we nu eens aannemen dat we het wereld nationaal product zouden delen over het aantal wereldburgers. Dan kwam er 'n gemiddelde uit dat voor de wereld als totaal marginaal was. De discrepantie namelijk wat die twee-derde van de wereldbevolking heeft en wat wij hebben is zó immens, dat als je werkelijk ging verdelen op voet van gelijkheid, dan werden de armen niet echt rijk; dan werden de rijken óók arm. Dan zou dat toch kunnen. Ik zeg niet dat dat niet zou moeten; ik signaleer alleen het probleem. Je zou het probleem alleen opgelost hebben op titel van solidariteit. Wij net zo arm als de rest van de wereld. Maar je zou de feitelijke oplossing: de hele wereld net zo rijk als wij, niet gebracht hebben. Daarvoor is onze mondiale potentie gewoon te klein.

- Er zijn dus te veel mensen.

'Dat is een wat (ha!) snelle reactie.'

- Je kunt je afvragen; is het de bedoeling van de Schepper geweest om de mens in armoede te laten leven?

'De bedoeling van de Schepper kan ik niet bevroeden, evenmin als iemand . . .

- Als wij Zijn kinderen zijn, mogen we aannemen, dat het niet de bedoeling geweest was de mens te laten verkommenen.

'Ja, maar je zou óók kunnen zeggen: wij hebben ons te veel toegeëigend.'

- Wie bedoelt u met 'wij'?

'De westelijke landen. En omdat wij ons te veel toegeëigend hebben, hebben we voor de rest net te weinig overgelaten. Ik dacht, dat het beeld zó was, dat als je de totale wereldpotentie zou verdelen ((ik heb daar wel eens reken-exercities voor gedaan) dat dan niemand in de wereld honger zou lijden, nie-

mand een onvolwaardig dieet zou hebben, dat er dan vrij elementaire vormen van onderdak voor iedereen waren, vrij elementaire vormen van medische verzorging, en van scholing, maar er zou voor niemand een radio zijn, televisie, auto's, cosmetica, noem maar op. Dat zou er voor niemand zijn.'

- Uw rekensom houdt een ernstige beschuldiging in jegens onze wijze van leven.

'Dat is ook zo. Maar dat God gewild heeft, dat we uit zouden groeien tot het geculmineerde bezit van al die dingen, die ik net noemde op ons kleine stukje aarde, waag ik te betwijfelen. Ik weet het niet, maar ik ben eerder geneigd om te zeggen: oerwetten van solidariteit en naastenliefde en menselijkheid, van geloven in een centrale doelstelling, dwingen ons eerder in die andere richting: met z'n allen op een lager niveau, maar dan een niveau dat voor allen zó is, dat

Dr. L. Bak (demograaf-planoloog): 'Ik barst bijna uit m'n voegen van kritiek.'

er te leven valt. Maar het merkwaardige is dat de Club van Rome - en dat is geen beschuldiging - zo'n alternatief niet of nauwelijks aanroert.'

Overigens toont dr. Bak zich somber wanneer de vraag ter sprake komt of de westelijke wereld bereid zal zijn op een lager niveau te gaan leven.

'Er zullen er velen zijn, die monopolistisch zullen willen handelen ten opzichte van de beperkte mondiale potentie. Het Westen zal die potentie voor zich blijven claimen. Hoe sterker we dat doen, des te langer blijven we verwijderd van die fatale momenten.

Mijn filosofie is: als we met z'n allen op een lager niveau gingen draaien, dan waren we solidair, we losten ook nog een stukje van het bevolkingsvraagstuk op en we zouden de fatale momenten in de tijd uitstellen. Voor mij is het belangrijkste vraagstuk hoe kijken